

Дубов Д.

«Стратегічний наратив»: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні». Аналітична записка

З 2015 р.¹ в Україні формується система стратегічних комунікацій ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

На сьогоднішній день ключові проблеми її створення полягають, здебільшого, у нормативно-правовій та структурно-функціональній площині. До сьогодні відсутні офіційні документи, які визначають статус стратегічних комунікацій, державну політику щодо них, а також лише частково сформований організаційний механізм, який і має стати основою для системи стратегічних комунікацій в Україні.

Водночас у ще більш складному стані знаходиться методичне та організаційне опрацювання одного з ключових питань стратегічних комунікацій – формування та використання стратегічного наративу. Стратегічний наратив є осьовим контентним елементом всієї інформаційної (у т. ч. – пропагандистської) діяльності держави і на його утвердження в цільових аудиторіях (внутрішніх чи зовнішніх) і спрямовується діяльність всіх комунікативних можливостей держави.

Проблемою залишається те, що до сьогодні відсутнє єдине розуміння самої концепції стратегічного наративу. Вочевидь, сам стратегічний наратив є варіацією так-званого «гранд-нاراتиву», який як цілісна ідея, поряд із «малими наративами», був запропонований ще у 80-х роках ХХ ст. французьким філософом-постмодерністом Ж. Лаканом.

У загальному сенсі стратегічний наратив – це макророзповідь. В іншому варіанті (в т. ч. – як його розумів Ж. Лакан) це основа ідеології (оскільки де-факто ідеологія втілюється у розповідях про світ, у певній системі пояснення цього світу, причинно-наслідкових зв'язків цього світу тощо). Виходячи з цього, механізми втілення стратегічного наративу можуть бути найрізноманітнішими і реалізуватись у майже всіх сферах, де держава вважає, що має бути досягнуто певне спільне розуміння процесів, відношення до процесів чи подій.

Довідково: Слід зауважити, що крім стратегічних наративів є ще і «малі наративи», які, на думку того ж Ж. Лакана, виконували щодо стратегічних наративів деструктивну роль. Для пояснення свого підходу він проводив аналогію з науковими дослідженнями, коли панівна парадигма (стратегічний наратив) постійно атакується малими наративами, які вказують на межі стратегічного наративу у поясненні тих чи інших процесів. Відповідно,

¹ 2015 р. є датою офіційного початку процесу, водночас перші неформалізовані спроби відносяться до кінця 2014 р.

логічним наслідком постійного зіткнення стратегічного нарративу та множини малих має стати знищення (деконструкція) стратегічного.

З цього випливає логічний наслідок, що якщо стратегічний нарратив слід сприймати як здебільшого позитивістсько-захисну концепцію інформаційної роботи (пояснення власних дій, формування певного уявлення про світ), то малі нарративи – це суто «атакуючий» варіант комунікативної діяльності, спрямований на цілеспрямоване знищення ворожих нарративів (в українських реаліях таким, наприклад, є концепт «Руського міра»). Це обумовлює необхідність більш докладного аналізу ідеї малих нарративів, однак це поза межами даного матеріалу.

Підходи до ідеї стратегічного нарративу досить багатоманітні. Один з таких визначає стратегічний нарратив як базову конструкцію, яка встановлює початкову ситуацію або порядок, проблему яка знищує цей порядок та рішення, яке має відновити порядок². Схожий підхід до стратегічного нарративу полягає в тому, що нарратив, це та комунікативна складова, яка дозволяє суспільству зрозуміти де воно знаходиться та куди воно має рухатись³. Ще один підхід до нарративу пропонують фахівці Міністерства оборони США: «Ключова складова нарративу встановлює причини та бажані результати конфлікту у термінах, що зрозумілі відповідним аудиторіям (relevant publics)»⁴. Тобто мова все ж йде про ефективне пояснення своєї «історії» визначеним цільовим аудиторіям.

Якщо наукові розвідки з питань стратегічних нарративів відносно поширені, то актуальною проблемою постає їх адаптація для потреб суб'єктів системи стратегічних комунікацій у їх практичній діяльності.

Зокрема, досі не вирішеними залишаються питання якою мірою має бути формалізований (викладений) стратегічний нарратив, наскільки він має бути конкретний та в якій формі зафіксований (а також – в якому типі документа має відбутись таке фіксування). Ще однією проблемою, яка ускладнює пошук практичних рішень у цій сфері є дискусія⁵ щодо того, якою мірою стратегічний нарратив взагалі пов'язаний із стратегічними цілями держави. В окремих випадках складається враження, що деякі з теоретиків пропонують розуміти стратегічний нарратив як самостійний (паралельний) елемент, який не має прямої кореляції з безпековими стратегічними завданням держави (що, вочевидь, є неправильним).

Досвід західних держав у цьому питанні є або слабо висвітленим, або мало придатним для України. Наприклад, незважаючи на масштабність досліджень питань стратегічних комунікацій у межах НАТО, є обґрунтовані

² Antoniadis, Miksimmon, and O'Loughlin.

³ Hurrell 17.

⁴ http://www.dtic.mil/doctrine/notes/jdn2_13.pdf

⁵ Значною мірою – неофіційна.

сумніви, що саме пропозиції Альянсу повною мірою можуть бути адаптовані в Україні (адже сама структура Альянсу та виклики з якими він стикається відрізняється від аналогічних параметрів в Україні). На противагу цьому Україна більшою мірою була б зацікавлена в безпосередньому опрацюванні досвіду здійснення стратегічних комунікацій на національному рівні, при чому – держав із схожою моделлю управління...

[Повний текст](#)